

Új, idegen nyelvek felfedezése

Keressük meg a megfelelő szót, tanuljuk meg kiejteni, és a kívánt szöveget fordítsuk le magyar nyelvre.

Ez az egész egymás megértéséről szól, François. Valahányszor párbeszédbe elegyedünk valakivel, aki egy másik országból jött, arra teszünk próbát, hogy közös alapot találjunk az eszmecseréhez, általában egy olyan nyelv választásával, amelyet mindketten értünk, vagy ha ez nem megy, akkor oda-visszafordítgatással.

Quoi? Természetesen igazad van, mon ami. Néha nem egyszerű dolog magunkat megértetni, még azokkal sem, akik ugyanazt a nyelvet beszélik. Hiába gondoljuk, hogy ismerjük egy bizonyos szó jelentését, semmi nem biztosítja, hogy akihez beszélünk, a szót ugyanolyan módon értelmezi. Ez az egyik oka az értelmező szótárak létezésének – és a Scrabble létezésének is.

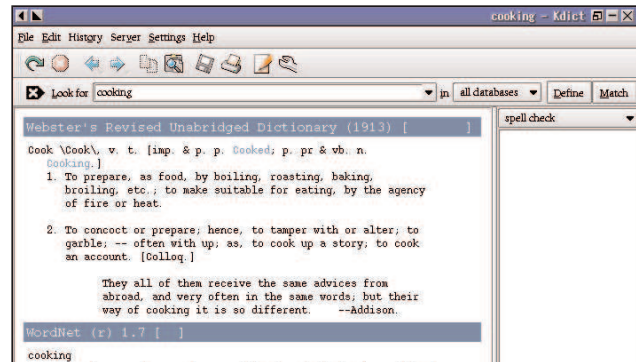
Á, mes amis! Örülök, hogy látlak titeket! Isten hozott titeket Chez Marcelnél, az ízletes Linux-konyha és a világ legkitűnőbb borainak otthonában! Helyezzétek magatokat kényelembe! François és én éppen arról beszélgettünk, hogy milyen kihívást jelent megértetni magunkat másokkal, és a valódi jelentést eljuttatni valakihez. François, neked mindez már nem új, úgyhogy gyorsan szaladj le a pincébe, és hozd vissza azt az 1999-es Napa Valley Cabernet Sauvignont, amit korábban kóstoltgattunk – vagyis inkább minőségi ellenőrzésnek vetettünk alá.

A szavak nagyon fontosak, a megfelelő szavak pedig még inkább, mint azt bármelyik író el tudná nekünk mondani. Ez különösen akkor van így, amikor olyasvalakivel próbáljuk felvenni a kapcsolatot, aki nem beszéli a nyelvünket. Linuxrendszerünkkel élvezetes órákat tölthetünk annak megismerésével, hogyan javíthatjuk ezt a megértést.

Előfordulhat, hogy a szavak jelentése csak egérkattintásnyira van tőlünk. Ha a KDE 3.0-s vagy későbbi változatát futtatjuk, kipróbálhatjuk a következő fogást. Tegyük fel, hogy a cooking szó értelmezését keressük. Nyissuk ki a Konquerort, gépeljük be a cím helyére a *dict: cooking* szöveget, és nyomjunk ENTER-t. A Konqueror ennek hatására keresést hajt végre a Merriam-Webster hálózatos szótárában. Ha a szinonimaszótárban szeretnénk ugyanezt a keresést végrehajtani, a *this: cooking* szöveget kell az előbbi helyett beírni.

A KDE a kdenetwork csomag részeként Kdict néven egy ragyogó beépített szótárprogramot is tartalmaz. A legvalószínűbb, hogy a programot a KDE futtatómenü (a nagy K) *Utilities* (segédprogramok) menüpontja alatt találjuk. A programot nevének begépelésével parancshéjból is futtathatjuk (lásd az 1. képet). Lépjünk be, és a Kdict csatlakozik a különböző hálózaton keresztül elérhető szótárakhoz, hogy előkeresse az alkalmas meghatározást. A források között szerepel többek között a Merriam-Webster szótár, a Wordnet, a Jargon File és a Devil's Dictionary.

A Kdict villámgyors eléréséhez Kicker panelünkre feltehetünk egy kézre álló kisalkalmazást. Ennek módja a következő: jobb kattintás a nagy K betűn, a *Panel* menü *→Add→Applet→Dictionary* kiválasztása. Most egy új program-kisalkalmazást kell látnunk Dictionary felirattal és három kis gombbal a Kicker panel jobb

1. kép A Kdict könnyű szótári keresést biztosít a hálózaton keresztül

2. kép A Kdict azonnali elérése

felső részén. Első indításkor csak a C gomb látható (a kiválasztott szöveg megadása), a másik kettő szürke.

Gépeljük be egy szöveget a kis ablakba – akár csak egy szót vagy kifejezést –, nyomjunk ENTER-t, a Kdict pedig megjeleníti azokat a meghatározásokat, amiket a különféle forrásokból össze sikerült gyűjtenie. Arra is lehetőségünk van, hogy az éppen nézett weboldalon vagy dokumentumban kijelöljük egy szót (kettős kattintás), és a kisalkalmazás C gombjára kattintsunk. A Kdict önműködően elindul és megszerzi a kiválasztott szó meghatározását.

Ha nem a KDE-t használjuk, vagy ha az egyszerűbb megoldásokat részesítjük előnyben, hadd mutassak be egy pehelykönnyű szöveges módú ügyfélprogramot, ami hasonló szolgáltatást nyújt. Ez Vishal Verma edict nevű programja – kíváncsi vagyok, hogy kikeresték-e a szó jelentését a szótárból. A programot az <http://edictionary.sourceforge.net> címről tölthetjük le. Az edict nem több, mint egy Perl-parancsfájl, de a feladatát így is rendesen elvégzi. A telepítésről szólva tényleg nincs sokkal több teendőnk, mint kicsomagolni a tarral és gzippel becsomagolt állományokat. A parancsfájl abból a könyvtárból futtathatjuk, ahová kicsomagoltuk, de több mint valószínű, hogy inkább a `make install` parancsral akarunk a */usr/bin* könyvtárba a fájlról mentést készíteni.

A program futtatásához írjuk be az `edict` parancsot, majd mögé azt a szót, aminek a jelentését meg szeretnénk vele kerestetni. Szinonimakereséshez az `ethes` parancs mögé kell a keresett szót beírni. Ha az általunk keresett szót nem találja, egyéb választási lehetőségeket ajánl.

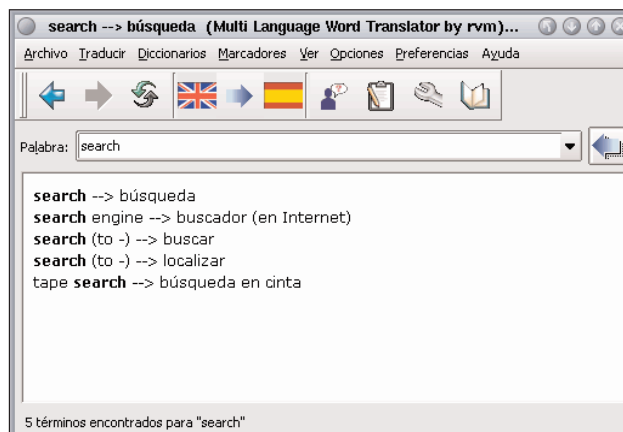
Az `ethes` program egy egyszerű közvetett hivatkozás, ami az `edict`-re mutat, ebből következően a szinonimakeresés lényegében ugyanazt a folyamatot indítja el, csak az eredmény lesz különböző:

```
[marcel@mysystem edict]$ ethes program
edict - Your personal command line dictionary.
Verison 1.0.
Looking up "program" in Merriam Webster Online
Thesaurus...
Entry Word: program
Function: noun
Text: 1 a formulated plan listing things
↳to be done
or to take place especially in chronological
↳order
<the program of a concert>
Synonyms: agenda, calendar, card, docket,
programma, schedule, sked, timetable
Related Words: bill; slate; plan
Idioms order of the day 2
Synonyms: COURSE 3, line, policy, polity,
↳procedure
```

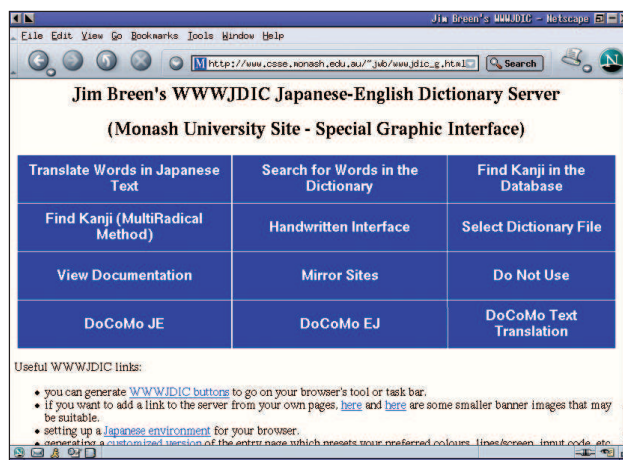
Ha már a szótárakról beszélünk, mi a helyzet akkor, amikor maga a szótár szólal meg? Vagy még tényszerűbben: mit érdekes elmondani *Jeffrey Clement* MWSpoker nevű programjáról, amit úgy jellemez, mint „a valaha létezett legrosszabb beszéd szintetizáló program”? Ezek az ő szavai, nem az enyémek. A gondolat egyszerű, de lehet, hogy egy kicsit bolondos. Beírunk egy szót vagy kifejezést, az MWSpoker pedig emberi hangon felolvassa nekünk a beírtakat. A kérdéses beszéd a Merriam-Webster hálózati szótárából származik. Röviden, a program megkeresi az egyes szavakhoz tartozó wav-fájlt, letölti, és sorrendben lejátszsa őket. Lévén az MWSpoker egy Python-parancsfájl, igazából még fordításra sincs szükség. Egyszerűen töltsük le a programot a <http://www.jclement.ca/Projects/mwspoker> címről, ezután pedig bontsuk ki a tar és gzip által tömörített csomagot. Mielőtt ténylegesen használatba vennénk a programot, szükségünk lesz még néhány további csomagra, leginkább a wxPythonra, a pygame-re és a PythonCardra. A program futtatásához lépünk be az *mwspoker-1.0* könyvtárba (ahová az MWSpoker-t kibontottuk), és gépeljük be a következő sorokat:

```
mkdir data
python mwspoker.pyw
```

A *data* lesz az a könyvtár, ahol a wav-fájlok tárolása történik. A felhasználói felület nagyon egyszerű. Írjunk be egy szót vagy kifejezést, kattintsunk a *Say it* felírra, és várjunk. Azért mondom, hogy várjunk, mert az MWSpoker minden egyes szónak szép sorjában letölti a wav-fájlját, még mielőtt lejátszaná a szöveget. Az eredmény nagyon szórakoztató, mert a kiválasztott szavakat előadó hangok igen különbözőek lehetnek – előfordulhat, hogy a férfi és női hangok egy furcsa keverékét kapjuk eredményül. Mindez nagyszerű az angol nyelv szempontjából, de a Linux és a nyílt forrású programozók végül is a világ minden táján megtalálhatók, ahogy a Linux-felhasználók is. Igaz, hogy egy angol értelmező szótár hasznos azoknak, akik az angolt nem az első nyelvüként tartják számon, de néha fordításra is szükség van. François, remplisser les verres de nos invités, s'il vous plaît. Néha úgy érezzük, hogy ahhoz, hogy a franciát (vagy az olaszt, a spanyolt, a németet) angol nyelvre le tudjuk fordítani, szükségünk van egy Babel-halra. De mi az a Babel-hal? – kérdezhetitek. *Douglas Adams*, a Galaxis útikalauz stopposoknak alkotója szerint ez egy kis sárga hal, amit ha a fülünkbe teszünk, bármilyen nyelvet azonnal és folyamatosan fordít

3. kép Wordtrans – személyes fordítószoftárunk

4. kép Az Edict felülete

arra a nyelvre, amelyiken beszélünk. De ahogy Adams is írja: „Mindez nem akadályozta meg, hogy a szegény Babel-hal hatásosan lerombolja a különféle fajok és kultúrák közti összes kommunikációs akadályt, és így több és véresebb háború okozójává váljék, mint bárki vagy bármi más a történelem folyamán.” (Molnár István fordítása) A KDE webböngésző, fájlkezelő és svájcbicska keresztesével született programja, a Konqueror beépített horoggal rendelkezik az AltaVista Babel-halához. Csak látogassunk el egy idegen nyelvű oldalra – könnyedén lefordíthatjuk az ott talált információkat. Én például véletlenül meg-

KAPCSOLÓDÓ CÍMEK

- Edict ➔ <http://dictionary.sourceforge.net>
- A KDE honlapja ➔ <http://www.kde.org>
- A Kdict honlapja ➔ <http://www-user.rhrk.uni-kl.de/~gebauerc/kdict>
- Az MWSpeak honlapja ➔ <http://www.jclement.ca/Projects/mwspoker>
- TuxFinder ➔ <http://www.tuxfinder.org>
- Wordtrans ➔ <http://wordtrans.sourceforge.net>
- Marcel borlapja ➔ <http://www.marcelgagne.com/wine.html>

látogattam a Die Welt német nyelvű magazint, amiről megtudtam, hogy azt jelenti: „A világ”.

Amikor az oldalunk betöltődött, kattintsunk a Konqueror *Tools* (eszközök) menüpontjára, válasszuk a *Translate Web Page* (weboldal fordítása) lehetőséget, és válasszuk nyelvet a le-gördülő listából. Én a „German to English” lehetőséget választottam, et voilà! Már is olyan nyelven olvashatjuk a szöveget, aminek számunkra jóval több értelme van.

A saját személyes és helyi fordítószótár érdekében okos dolognak tűnhet egy pillantást vetni *Ricardo Villalba* Wordtrans nevű programjára a <http://wordtrans.sourceforge.net> címen (lásd a 3. képet). A program lefordítása egy kicsit trükkös is lehet, de nagy gondot nem okozhat. Ellátogatva a TuxFinder honlapjára (<http://www.tuxfinder.org>) jócskán találhatunk előre lefordított csomagokat is. Letöltöttem a Wordtrans alapsomagját, a Wordtrans-kde RPM-csomagot, és telepítettem is őket. Ha csomagokat is le szeretnénk tölteni, akkor mindkettőre szükségünk lesz. Találkozhatunk a Wordtrans-qt és Wordtrans-web csomagokkal is. Alapesetben a Wordtrans angol, francia, olasz, portugál és spanyol szótárakkal érkezik, de továbbiak is hozzáadhatók. A Wordtrans honlapján és a programban is találhatunk egyéb nyelvi fájlokra mutató hivatkozásokat. Amikor elindítjuk a Kwordtrans programot, úgy tűnhet, hogy semmi sem történt, de pillantsunk csak a Kicker panel rendszertálcájára – itt észrevehetünk egy kis szürke könyvet ábrázoló ikont. Erre rákattintva megjelenik a Kwordtrans felhasználói felülete. A kívánt nyelv kiválasztásához kattintsunk a menüsor *Dictionaries* (szótárak) pontjára, és válasszuk egyet a listából. Válasszuk ki a fordítás irányát (például angolról spanyolra, spanyolról angolra), írjunk be egy szót, és nyomjunk ENTER-t.

Mint már említettem, további szótárak hozzáadására is mód van, ehhez a menüsor *View* (nézet) menüjének *Introduction* (bevezetés) pontját kell a lehetséges hivatkozások végegt kiválasztanunk. Ez nem csak a Wordtrans képességeinek a kiterjesztését jelentheti, léteznek olyan letölthető szótárak is, amik alaposabbak, mint az alapértelmezett fájlok. Egy letöltött nyelvi fájl hozzáadásához a menüsor *Dictionaries* (szótárak) *New* (új) pontját kell kiválasztanunk, és követnünk kell a megjelenő utasításokat. Számos szótárt sikerrel töltöttem le a <http://www.linuks.mine.nu/dictionary> címről, és kifogástalan eredménnyel telepítenem is sikerült őket. Attól tartok, hogy nem beszélek magyarul, mes amis, de szemmel láthatóan azt kell mondanom, hogy „az idő lejárt”, ami az asztali tolmácsom szerint annyit jelent, hogy az idő eljárt. Csakugyan itt a záróra, de még egy pohár borra azért van időnk, mielőtt elmennétek. Tartsátok a poharaitokat, és hűséges pincérem, François, boldogan kiszolgál benneteket. Látjátok, egy kis felfedezőút Linux-konyháinkban, és egy nap talán minden erőfeszítés nélkül társaloghathatunk a világgal. A következő alkalomig, mes amis, ürítsük poharainkat egymás egészségére. A votre santé! Bon appétit!

Linux Journal 2003. július, 111. szám

Marcel Gagné (mggagne@salmar.com)

Mississaguában, Ontario államban él.

Ő a szerzője a Kiskapu kiadásában tavaly szeptemberben megjelent Linux-rendszerfelügyelet (ISBN 96-9301-40) című könyvnek (jelenleg is egy könyvön dolgozik).

